

L'Heràclit de Palau

Un exemple pràctic d'interdisciplinarietat

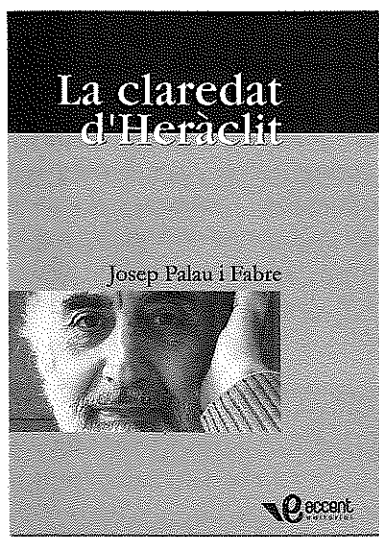
El sol cada dia és nou

La claredat d'Heràclit

Josep PALAU i FABRE

Accent editorial. Girona, 2007

Finalment, sempre acaba passant

l'inevitable: malgrat l'eterna joventut que li permetia sortir a nedar a trenc d'alba, quan la resta de pobres mortals reposen, banyar-se de sol i de salut, potser per comprovar aquella dita d'Heràclit que "ens banyem i no ens banyem en el mateix riu. I les ànimes s'exhalen d'allò humit"; malgrat la vital jovialitat del geni exemplar que, per això mateix, és bandejat, arraconat, marginat, oblidat..., no fos cas que ens fes entendre les coses, el món; malgrat la turgència imponent del seu pensament, lúcida des del fons dels dies, clar com els dits de la rosada aurora; ens ha deixat en Palau, orfes de seny i de cultura.

Tenia 90 anys, i mantenia la vitalitat de quan era jove. La mateixa que el va portar a emprendre mil aventures. Com deia, finalment ha mort Josep Palau i Fabre, el geni, algú que hauria d'haver estat un referent per al món

de la cultura i del civisme del país i que, com sol passar en aquests casos, ha (tras)passat... desapercebut? Sense fer fressa, com sempre, ens ha deixat aquest infaust 23 de febrer i, potser també com sempre, molts catalans no n'havien sentit mai a parlar fins aquell dia quan, de cos present, finalment mort, el geni ja és notícia. Ara, que ja no hi és.

No sé per què, quins estranys mecanismes fisiologicoculturals d'aquest país ens porten a acceptar que el geni no és notícia quan hi és, quan publica un llibre de poemes, un estudi definitiu, una exposició antològica, el resultat d'anys i panys d'investigació científica, sinó quan mor, quan ja no hi és. Els catalans tenim una certa tendència a preocupar-nos dels altres quan són morts...; serà perquè coneixem, en el més profund racó del subconscient, el destí de la nostra nació? 24 de febrer: el geni és mort. 25 de febrer: l'oblit definitiu.

Però el geni què ens deixa? És evident: en romanen les obres. Curiosament, en el cas de Palau, quan ja s'havien publicat fa un parell d'anys les seves obres completes, encara s'exhumaven textos profunds, imprescindibles. Uns amics troben, oblidats en un calaix, uns comentaris sobre els Fragments d'Heràclit que Palau havia escrit feia dècades per intentar comprendre el món del filòsof d'Efes. És l'últim llibre que Palau veurà publicat, el novembre de l'any passat.

En Heràclit, i en Palau, tot és u: ens entestem a dividir, a compartimentar els estudis, les disciplines, les assignatures..., mentre oblidem que tot és u. En Heràclit i en Palau es fonen, com en la vida: l'art, la pintura, la literatura, la poesia, la filosofia, l'astronomia, la natura, el sentiment, la sociologia, el món...

Els Fragments són uns aforismes d'Heràclit, l'Obscur, que van neguitejar Palau per les seves dificultats. Lluny

d'abandonar l'empresa, el geni l'agafa com un repte i en fa un volum: comentaris als aforismes d'Heràclit, intentant aclarir-ne l'obscuritat. Palau i Heràclit, units pel pensament. Tot flueix: "no podem baixar dues vegades en el mateix riu". El passat només ens pot servir d'ajuda per encarar millor el futur: no ens lamentem de l'oblit d'en Palau quan ja no té remei: rectificuem-ho!

Hem de tenir present que, malgrat la unitat que el presideix, el món és divers i que tots hem de trobar el nostre camí; pensem, amb Heràclit, que "els ases s'estimen més la palla que l'or", i no és perquè siguin rucs, sinó perquè tenen gana! Que hem d'estar oberts d'esperit per comprendre el món, perquè "en la circumferència d'un cercle, el començament i el final es confonen". En definitiva, que "el pensament és la virtut més alta; i la saviesa consisteix a dir coses veritables i a actuar segons la natura, escoltant la seva veu".

Com Palau, Heràclit va ser incomprès, bandejat, pels seus contemporanis. Malauradament, el món, 2500 anys després, segueix repetint els mateixos errors. Palau, potser comptant amb l'experiència d'Heràclit, va preferir el silenci ¿potser pensant que les seves obres ja parlaven per ell?; el filòsof anatòlic, en canvi, deixa alguns comentaris als seus conciutadans: "Tots els efesis adults mereixen la mort. Els seus fills mereixen ser expulsats de la ciutat, perquè han expulsat Hermòdor, el millor entre ells, dient: «que cap d'entre nosaltres no sigui el millor; si n'hi ha un, que se'n vagi a viure fora, amb altres»".

Palau ens ha deixat, però també ens ha deixat els seus llibres, com Heràclit els seus Fragments:

PALAU: Què és el que detestes més?

HERÀCLIT: Aquella gent que no sap ni escoltar ni parlar.

Pere Gómez i Inglada